

BILTEN UKPS

broj 5 – 10 (maj/oktobar 2017)

Demokratija je kad mnoštvo nesposobnih izabere nekoliko potkupljivih

(Artur Šopenhauer)

Prvomajsko pitanje (RTS) „Postajemo li bezuba nacija?“ plaši: kad bez *gratis* sendviča svi budu na kaši, pobrkaće se njini i naši. ЪЪЪ Napredak: Majmun poriče da je čovekov predak, a obrnuti smer potvrdilo 160 s.r. potpisa *Apela kreacionista* 05.05, na dan slogana „Beograd, grad kranova“ (Ma ne klanova! Kranova!). ЪЪЪ Po najavi radio emisije NA NIŠANU, 09.05 Pobedničko zaleganje na utrini *Nije važno biti velik, nego snažan kao „ČELIK“*, Banjaluka gosti Besmrtnog puka dok čelnik entiteta po Nikincima šeta. ЪЪЪ Džiberijada: Slatkiš-torturom lica galskog *polomičara* Levija i pesnicom junoše iz osvetničkog stroja vaskrslog SKOJ-a, za greh od ranije, 10. 05. osvećen Obraz Padanije. ЪЪЪ Slavlje Dana porodice 15.05. skajpom i vajberom sa rodnom u rasejanju. ЪЪЪ Svečano uprizoren polovično (i polu-vično) izgrađen most Bratoljub (Bratunac – Ljubovija) 26.05, uz sudsku oprostajnicu Nikoli Kalabiću, čuvenom bratoljubilačkom vratorubu. ЪЪЪ Uradak: tokom prelaska *Prebijera u Predsudnika* 31.05. nedužni snagaši fatali nepoćudna piskarala u *strangle-hold* („kragnu“), dok je On podnosio zakletvu sa desnicom na *Marisavljevom jevanđelju*. ЪЪЪ *Десигн*: Обликом између лепиње из пекарне и нагазне мине из војарне, od 05.06. na Slaviji bode oči Lepotinja Koja Toči. (Ma ne fontanela!). ЪЪЪ Slovce razlike: abrakadabra-mahabharata, 29.06. min. *rada* proizveden u min. *rata*. ЪЪЪ Na Dan crnogorske državnosti, 13.7, u Bgd-u predskupštinsko venčanje 106 parova, od čednih početnika do nesmotrenih povratnika. A na paterice Puniši Račiću, punitelju raka leševima skupštinaru, u rodnoj Slatini dar spomenara. ЪЪЪ Zlatibor, Bubijada: poluzarđalu gvožđuriju oldtajmera milkili (15-18.7) oni što ne ustaju starijem u tramvaju. ЪЪЪ Padanijska papazjanija: štura letnja šema – sem požara ničeg nema. Da steg nacije ne kopni od stagnacije, Aleksandar Ne(o)makedonski osvežio nedelju 20.08. junačnim povlačenjem *svih* CD (Ma ne diskova! Diplomata!). Zato što Francuzi rusku salatu zovu *macédoine*? Ma ne! Onako, protiv uroka. ЪЪЪ Preminuo 26.08. Milivoje Glišić, rođen u mestu Dobri Do (a gde bi drugde?), teatrolog, srčani ispisivač stupca „Junaci našeg vremena“, glodur NIN-a, diplomat. ЪЪЪ *Moda stupendī*: koncem avgusta, meseca IQ labilnih, kreator Aca Uvunica (Wool-in), rešio da NJEGOV Es-Em-Be lik urami i Padanike na *kilt ličnosti* namami.

(O karnevalima i kravalima poslednjeg kvartala u narednom broju)

Ž. K-P.

42. BEOGRADSKI PREVODILAČKI SUSRETI 19–22. OKTOBAR 2017.

Prvi put posle mnogo godina, Međunarodni beogradski prevodilački susreti održani su u jesen, pred sam početak još jednog, za nas i naše goste veoma važnog događaja, a to je Beogradski sajam knjiga. Ove godine, prevodilački susreti održani su pod sloganom *Prevod - pasoš na jezičkoj granici*, a centralna tema Susreta bilo je **PREVOĐENJE KAO KNJIŽEVNI ŽANR**. Na ovogodišnjim susretima učestvovalo je preko dvadeset gostiju iz 12 zemalja (Albanije, Bugarske, Francuske, Hrvatske, Italije, Makedonije, Nemačke, Rusije, SAD, Slovenije, Srbije i Ukrajine).

Kao i svake godine, Susreti su neformalno otvoreni dočekom gostiju u četvrtak, 19. oktobra u prostorijama Udruženja, gde smo imali prilike da se ponovo sretnemo sa starim gostima i upoznamo neke nove koji su nam se ove godine pridružili prvi put.

Radni deo Susreta zvanično je otvorio predsednik UKPS **Miloš Konstantinović** u petak, 20. oktobra u 11 časova, nakon čega je počeo prvi razgovor posvećen počasnoj gošći ovogodišnjih susreta, spisateljici **Jeleni Lengold**, čiji su prevodioci imali prilike da razmene iskustva i anegdote, i da sa samom autorkom razgovaraju o radostima i teškoćama prevođenja njenih dela. Jelena Lengold obratila se svojim prevodiocima rečima

punim poštovanja i razumevanja za našu profesiju, koje su predstavljale pravi uvod u naš sledeći okrugli sto i centralnu temu ovogodišnjih susreta.

Poslepodnevni razgovor posvećen temi *Prevodilac kao umetnik* otvorio je **Miloš Konstantinović**, postavljajući mnoga uvek aktuelna pitanja naše profesije: Da li je prevodilac samo zanatlija koji s jednog jezičkog koda prebacuje tekst na drugi, poput skretničara koji kompoziciju voza skreće na drugi kolosek, ili je možda reč o pravljenu potpuno novog teksta? Da li je on kompozitor koji komponuje na poznatu temu za druge instrumente, dvojni pisca, ili je i on pisac sâm? Koliki je udeo zanatskog u prevođenju, veći ili manji nego u slikarstvu, vajarstvu, pisanju soneta? Između ostalog, govorilo se i o književnoj vrednosti posrednog prevoda preko trećeg jezika i tome koliko klasičnih dela ne bi bilo dostupno kako savremenim čitaocima, tako i mnogobrojnim čuvenim piscima na čije su stvaralaštvo uticala, da takvih posrednih prevoda nije bilo.

Kao i svake godine, u okviru Beogradskih prevodilačkih susreta, dodeljena je i nagrada PEN Centra za najbolji prevod sa srpskog jezika u protekloj godini. U petak, 20. oktobra, ta je nagrada u prepunim prostorijama PEN Centra uručena **Elen Elijas Bursać**, koja se već trideset godina bavi prevođenjem dela srpskih, hrvatskih i bosanskih pisaca, među kojima su David Albahari, Vedrana Rudan, Slobodan Selenić, Slavenka Drakulić, Dubravka Ugrešić i drugi.

Drugi dan zvaničnog programa ovogodišnjih Beogradskih prevodilačkih susreta počeo je razgovorom na uvek aktuelnu temu, **Elitizam i populizam** u književnom prevodenju. Ako je prva asocijacija na kič umetnost koja je krenula stranputicama, jesu li onda prevodioci koji prevode popularnu književnost „zabludeli sinovi“ esnafa? Ako stvaramo umetničko delo prevodeći umetničku književnost, da li prevodeći popularnu literaturu stvaramo kič? Da li se kvalitet, nadarenost i umeće književnog prevodioca određuju na osnovu kvaliteta književnog dela koje prevodi? I da li umetnički vredno književno delo nužno zahteva veću nadarenost, predanost i posvećenost prevodioca od knjiga koje se prodaju u milionskim tiražima? Ako se neko pohvali da živi od književnog prevodenja, izaziva li nam to podozrenje u njegove prevodilačke domete i da li je samo sopstveni izbor dela koje će se prevoditi i rastegljiv rok garant dobrog prevoda? U vreme nemilosrdne trke za poslom i slobodne konkurencije, da li je prevodenje popularnih knjiga manje vredno i manje vrednovano, i koja je to linija koju prevodilac koji drži do svoje karijere, ne bi smeo preći? Ovo su samo neka od pitanja na koja smo svi zajedno pokušali da damo odgovor.

Još jedna značajna nagrada dodeljena je ove godine u okviru Beogradskih prevodilačkih susreta. U pitanju je **Nagrada „Branko Jelić“** koju Udruženje književnih prevodilaca Srbije zajedno sa Francuskim institutom dodeljuje svake godine za najbolji književni prevod sa francuskog jezika objavljen u protekloj godini. Ove godine, nagrada u sve tri kategorije - „zreli doprinosi“, „prva ogledanja“ i pohvala - dodeljena je u prostorijama UKPS u subotu, 21. oktobra u 13 časova.

Poslednji razgovor u okviru zvaničnog programa ovogodišnjih Međunarodnih prevodilačkih susreta bio je posvećen temi **neprevodivosti**. Po definiciji, neprevodivost je svojstvo bilo kakvog iskaza na jednom jeziku za koji se u prevodenju ne može naći nikakav ekvivalentni izraz u drugom jeziku. Kojim procedurama pribegavamo kako bismo se uhvatili u koštac sa ovim problemom i da li je priznavanje neprevodivosti izvesni vid kapitulacije koji na sve načine pokušavamo da izbegnemo? Koji je stepen odstupanja od originalnog teksta koji sebi dozvoljavamo i šta je to što u ovakvim situacijama smatramo apsolutno nedopustivim? Prema rečima uvodnog govornika, **Aleksandra Čanceva**, neprevodivost je zapravo jedan od ključnih i najtragičnijih problema savremenosti, i to ne samo u književnosti, jer se smisao koji se pridaje nečemu u jednoj kulturi „ne može prevesti“ na jezik druge kulture. Ovu neprevodivost i nesporazume koji iz nje proističu Čancev smatra jednim od glavnih uzročnika sukoba u svetu, i mada na piscima i prevodiocima ne počiva isključiva odgovornost njihovog razrešenja, na nama je da tome doprinesemo, tako što ćemo „na primer, da više prevodimo. Da čitamo stranu književnost. Da raspravljamo o njoj. Ili jednostavno, kao što se kaže u jednoj ruskoj reklami za pivo, *treba češće da se vidamo*“.

IZVEŠTAJ
o radu žirija
nagrade BRANKO JELIĆ 2017.

Žiri za nagradu BRANKO JELIĆ 2017, u sastavu **prof. Dr Jelena NOVAKOVIĆ**, **prof. Dr Tatjana ŠOTRA** i **Živojin KARA-PEŠIĆ** (predsednik), počeo je sa radom 28.03.2017. godine i održao dvanaest sastanaka.

Na osnovu uvida u zvaničan spisak Narodne Biblioteke (COBISS), izdvajanja prevoda sa francuskog jezika objavljenih u 2016. godini, probiranja onih koja spadaju u tri oblasti obuhvaćene nagradom BRANKO JELIĆ (roman, esejistika, poezija) i pridruživanjem naslova koje su izdavači dostavili žiriju na adresu UKPS kao odgovor na upućena im pisma ili obavljene telefonske razgovore, žiri nagrade za 2017. godinu usmerio je svoju pažnju na razmatranje jednog ili više dela sledećih izdavačkih kuća:

KARPOS, Loznica
CLIO, Beograd
AKADEMSKA KNJIGA, Novi Sad
SLUŽBENI GLASNIK, Beograd
TREĆI TRG, Beograd
BOOKA, Beograd
PAIDEIA, Beograd
IZDAVAČKA KNJIŽARNICA ZORANA STOJANOVIĆA, Sremski Karlovci
PLAVI JAHAIČ, Beograd
ALBATROS PLUS, Beograd
ČIGOJA ŠTAMPA, Beograd
GEOPOETIKA, Beograd

Od ukupno 35 prevedenih dela žiri je u prvoj selekciji izuzeo prevode već nagrađivanih prevodilaca, ponovljena izdanja prevoda i prevode sa drugog jezika na francuski.

Od prispelih knjiga sačinjen je uži izbor od osam naslova:

1. Roman, *BUSOLA*, Matijas Enar, prevod Tamare Valčić-Bulić, izd. kuća, Akademska knjiga Novi Sad, 2016.
2. Eseji, *SEZANOVA SUMNJA*, Moris Merlo-Ponti, prevod Milice Stojković, izd. Službeni glasnik, Beograd, 2016.
3. Poezija, *NEŠTO CRNO*, Žak Rubo, prevod Ane Moralić, izd. Treći trg-Čigoja štampa, Beograd, 2016.
4. Esejistika, *ORGAZAM I ZAPAD*, Rober Mišambled, prevod Marka Drče, izd. Akademska knjiga, Novi Sad, 2016

5. Roman, *DO SUTRA*, Nataša Apana, prevod Ljiljane Mirković, izd. CLIO, Beograd, 2016.
6. Roman, *UNA I SELINDŽER*, Frederik Begbede, prevod Vladimira Jankovića, izd. BOOKA, Beograd, 2016.
7. Roman, *GOSPODIN PRUST*, Selest Albare, prevod Jelene Mijatović, izd. Službeni glasnik, Beograd, 2016.
8. Esejistika, *REČNIK ZALJUBLJENIKA U KULINARSTVO*, prevod Jelene Mitrović, izd. Službeni glasnik, Beograd, 2016.

Detaljnim uvidom u broj knjiga koje su izdavači poslali, žiri je došao do sledećeg zaključka:

- da se mali broj izdavača izvan Beograda predstavio svojim knjigama prevoda,
- da se mali broj mladih prevodilaca ogleda u ovom kreativnom umeću

Posle kritičke analize svih dela koja su ušla u uži izbor, žiri je doneo sledeću, jednoglasnu, odluku da se:

1. nagrada u kategoriji *Zreli doprinosi* dodeli G-đi **Ljiljani MIRKOVIĆ** za prevod romana *DO SUTRA*, autora **Nataše Apana**, izdavača **CLIO**, Beograd.
2. nagrada u kategoriji *Prva ogledanja* dodeli **Jeleni MIJATOVIĆ** za prevod romana *G. PRUST*, autora **Seleste Albare**, izdavača **Službeni glasnik**, Beograd.
3. pohvala za prevod poezije dodeli G-đi **Ani MORALIĆ** za prevod zbirke poezije *NEŠTO CRNO* Žaka Ruboa, izdavača **Treći trg-Čigoja štampa**, Beograd.

Beograd, 21.10.2017.

NAGRADA U KATEGORIJI "ZRELI DOPRINOSI" **LJILJANA MIRKOVIĆ, (Nataša Apana, DO SUTRA, Clio, 2016, Beograd)**

Nagrada „Branko Jelić“ stiže ove godine u ruke našeg izuzetno plodonosnog i iskusnog prevodioca, Ljiljane Mirković koja je u svom prevodilačkom opusu sakupila preko tridesetak naslova knjiga, prevedenih uglavnom s francuskog, (ima i prevoda sa engleskog).

Nagrada, takođe, kruniše dugogodišnju poslovnu sardnju, rekla bih, obostranu „vernost“ između prevodioca i izdavačke kuće CLIO.

Čitajući prevode Ljiljane Mirković, čitalac se brzo osvedoči o tematskoj i leksičkoj raznovrsnosti tekstova koje nam nudi, i, jasno mu bude da prevodilac mora nositi u svojoj "boîte à outils" (kutiji s alatom), "alatke" koje potiču iz svih domena znanja, naučnih, umetničkih,

civilizacijskih, kolokvijalnih frankofonih sa raznih geografskih meridijana, da svojim prevodilačkim “alatkama”, reči ili idiome, bilo iz udaljenih ili bliskih nam epoha, prevodilac s podjednakom lakoćom obradi. Istraživački pažljivo prevodilac se posvećeno bavi i značenjem i smislom svake, reči, aluzije, rečenice, stiha, igre reči na francuskom, i potom, s posebnim darom uspeva to da izrazi na srpskom jeziku. Mali je broj prevoda koji ne gube od svoje lepote, bogatstva, tačnosti u značenju: prevodi s francuskog Ljiljane Mirković, svakako spadaju u onaj red dela u kojima je reč francuskog pisca prenesena na srpski, precizno i u punoj razuđenosti piščeve inspiracije, tako da se čitalac često zaboravi, pomisli da sam pisac piše na našem, maternjem jeziku.

Osim odličnog vladanja francuskim i srpskim jezikom, naš laureat, pokazuje i poseban smisao za tekst, smisao da oseti tekst, bilo o kojoj književnoj vrsti da je reč, da ga odabere i da ga ponudi. Izbor, naš prevodilac ne čini po kriterijumu aktuelnosti nego je to uvek tekst za koji čitalac prione, koji ne ispuštate iz ruku, tekst koji, da citiram našeg Nobelovca, „kad ga čitate odjednom osetite da taj koga čitate (pisac) govori o nečemu što tinja zapretno negde u vama i vi na začuđujući način saznate da niste sami, da je još nekog mučilo to što muči vas“¹.

Po obimu ne veliki roman Nataše Apana, na francuskom objavljen 2015, predstavlja malo remek delo savremene francuske proze. Po tematici i formi u koju smešta svoju priču, Apana bi se mogla svrstati u struju postmoderne, tačnije, među predstavnike mlađe generacije postkolonijalne umetničke orijentacije, koja nastaje između 50. i 60. g. prošlog veka (kada se veliki broj zemalja sa drugih kontinenta oslobađa kolonijalne dominacije, i kada prvi talas mladih imigranata stiže u Evropu).

Ovo je priča o mladom paru umetnika (novinar-književnica, Mauricijka-Anita, i arhitekta-slikar, Francuz-Adam) koja obuhvata 20 godina njihovog ljubavnog i bračnog života, najpre u Parizu, zatim u unutrašnjosti Francuske. U njihov harmoničan život iznenadno ulazi treća osoba (takođe Mauricijka-Adela), guvernanta njihove ćerkice.

Tematsku podlogu same priče, tipičnu za ovu umetničku orijentaciju, književnica iscertava samo naznakama, fleš replikama. Mada u zadnjem planu, ova tematika nosi snažan pečat socijalno-ekonomskog, psihološkog, jezičkog, etničkog nasilja nad pripadnicima druge rase, nacije, ili samo druge grupacije različitih običaja i ponašanja. U megalopolisu, Aniti i Adamu, ili kasnije u francuskoj provinciji, Aniti-Adamu-Adeli, neprestano se nameću pitanja karakteristična za postkolonijalnu umetnost: “hibriditet” kao, ukrštanje varijeteta, rasa, različitih vrsta, potraga za identitetom, „useljenička nervoza“ nerazrešena rasna pitanja („mama ti je crna“, „treba da se zaboravi boja kože“, „da se zaboravi naglasak“), opsesivna potreba za dokazivanjem („strankinja na usluzi“ „provincijalac na usluzi“, ponavljaju i Anita i Adam).

Ova pitanja odzvanjaju kao eho i pojačavaju intimne dileme junaka, iz registra univerzalnih ljudskih tema: želja Anite i Adama za ostvarenjem apsolutne ljubavi, očekivana sigurnost u domu kao idealnom skrovištu koje čuva intimu para. Drama počinje u trnutku kada osnovna čovekova potreba za sigurnošću, neminovno sklizne u monotoniju svakodnevice.

¹ Preuzeto iz knjige „Ivo Andrić – Pisac govori svojim delom“, BIGZ, SKZ, Beograd, 1994, priredio akademik Radovan Vučković.

Dosada, proizvod ponavljanja, dobija zastrašujuću dimenziju direktne manifestacije smrti u živom tkivu. Dosada, u Hajdegerovom smislu inkarnacija Ništavila, gura junake (Anitu i Adama) u potragu za spasenjem. Spasenje se pronalazi u iscrpljujućem radu (Anita) ili u Trećoj osobi (Adela), koja svojom toplinom i putenošću pruža osećanje samog izvorišta života, „biti živ, ozdraviti“ (Adam, s. 132). Osim ove psihološko-egzistencijalne teme u romanu se pokreću i pitanja: lojalnosti u prijateljstvu, krađe bračne intime, krađe intimnosti tuđeg života. Sva ova pitanja kulminiraju u dramatičnom razrešenju.

Kod autora je očigledan posmodernistički koncept dekonstrukcije vremena i prostora. Apana neprestano prepliće „danas“ i „sutra“, ubacuje fragmente prošlosti i projektovane budućnosti. „Danas“ ipak dominira, (tri odlomka nose naslov „Danas“, koji se ponavlja kao refren): „Danas“ jeste rastegnuti prezent, jedini siguran prostor za odvijanje realnog života, koji, ma kako tragičan bio, uvek traje samo „*Do sutra*“, to jest, optimistički obećava jedno drugačije „Sutra“.

Autorkino istraživanje jezičkog izraza, što ona čini i kao strankinja i kao predstavica postmoderne, predstavlja posebno bogatstvo romana, što je poseban izazov a i teškoća za prevodioca. Jezik Nataše Apana dobija uvećanu dimenziju koja prevalizira osnovnu ulogu informacije koju daju označeno i označitelj: posebna organizacija autorkinog književnog jezika sama po sebi predstavlja energiju koja prodire s onu stranu pojmovnog.

U deskripciji dva različita tipa Prirode-Kulture po modelu centar (Francuska) – periferija (udaljene prekomorske regije), Nataša Apana u blaziranu i licemernu evropo-centričnu kvazi-osećajnost ubrizgava sokove Drugosti, sokove koji dolaze sa „civilizacijske periferije“, obogaćene muzikom kreolskog bluz izvedenim na nepoznatim instrumentima, prozuklim glasovima pevača, šarenilom odeće, egzotičnim plesom: to su oni sokovi koji Evropljaninu nedostaju, a koji mu direktno u utrobu unose topli dah južnih mora, šum talasa.. jak punč s Mauricijusa... U naraciji Nataše Apana nema smene „jakih“ i „slabih“ tonova. Apana momente snažne životne dinamike, prepliće sa deskripcijama jakog emotivnog naboja u kojima veoma vešto verbalizuje vizuelno, auditivno, taktilno, olfaktivno, gustativno : jednim sinestezijskim potezom otkriva svoju pesničku poziciju. Na taj način ona potpuno senzibilizuje čitaoca dajući mu zaokruženo estetsko zadovoljstvo.

Obuhvatiti ovako veliki broj kapitalnih tema na malom prostoru ove knjižice, ispričati ih na način da čitalac ostane bez daha, znači ukratko biti „Majstor od pera“. Bravo Nataša Apana! A majstor od pera, zaslužen je dobio „Majstora od prevodilačkog pera“ Bravo Ljiljana Mirković“. Bravo i za izdavača, želim mu sve „Majstore čitaoce“ u kojima će ovaj tekst probuditi ono zapretno što tinja u njma i koji će svojim iskustvom znati još više da obogate tekst.

Tatjana Šotra

OBRAZLOŽENJE NAGRADE „BRANKO JELIĆ“ ZA PREVOD KNJIGE SELESTE ALBARE *GOSPODIN PRUST* (Službeni glasnik, 2015)

Knjiga *Gospodin Prust* predstavlja sećanja **Seleste Albare** koja je opsluživala francuskog pisca Marsela Prusta poslednjih godina njegovog života, dok je pisao svoj monumentalni roman *U traganju za izgubljenim vremenom*, slušajući njegove ispovesti i udovoljavajući svim njegovim ćudima, a istraživači njegovog dela u njoj su otkrili podsticaje za lik Fransoaze u pomenutom romanu. Dan za danom, sa neizmernom pažnjom i odanošću protkanom bezrezervnim divljenjem, pomagala je ovom velikom bolesniku, postajući deo njegovog usamljeničkog postojanja, u zatvorenom svetu izabrane izolacije koja je ishodila kako iz bolesti, tako i iz predanosti radu na svome romanu, u neprekidnoj trci s vremenom i strepnji da neće uspeti da ga završi.

Od Prustove smrti 1922. godine, uporno je odbijala da javno saopšti svoje uspomene. Tek je posle više decenija odlučila da progovori, a njena sećanja prikupio je i priredio novinar Žorž Belmon i objavio ih pod naslovom *Gospodin Prust*, dodajući uz njih još nekoliko neobjavljenih uspomena koje je smatrao vrednim pažnje, a koje je našao u Prustovoj korespondenciji.

„Pedeset godina nisam prihvatila da napišem priču o svom životu kraj g. Prusta zato što sam to samoj sebi obećala. Na to sam se odlučila jer su o njemu isuviše netačnih ili čak potpuno neistinitih stvari napisali ljudi koji su ga manje od mene poznavali, ili koji ga uopšte nisu poznavali, izuzev iz knjiga i rekla-kazala. Što je vreme više odmicalo, sve više su sliku o njemu iskrivljavali, katkad iz iskrenog ubeđenja – takva je doista bila slika koju su o njemu imali – ali često su to činili samo da bi bili zanimljivi. Kakvu bi korist od neistine mogla da ima starica koja se u osamdeset drugoj godini života odlučuje da kaže sve što zna? Dok je g. Prust bio živ, nikad ga nisam mogla slagati; neću valjda sad početi – osećala bih se kao da njega lažem. Pre nego što odem na onaj svet, htela sam samo da, koliko je moguće, oživim pravu sliku o njemu. Eto, to je sve. Morala sam to da kažem“ – kaže Selesta. Sećajući se prošlosti, ona govori o Prustovoj rafiniranoj osećajnosti i gospodstvenom ponašanju, o odnosu prema majci i reakciji na njenu smrt, o noćnim izlascima i sastancima sa prijateljima, ukazujući samo posredno i sasvim diskretno na njihov pravi smisao, o odnosu prema „drugim“ ljubavima, o njegovim političkim stavovima, o načinu na koji joj je pričao o nekim svojim likovima, pre svega o baronu de Šarlisu inspirisanom ličnošću Prustovog prijatelja Robera de Monteskjua. Tu je reč o onome što istraživačima Prustovog dela nikako nije strano. Ali emotivno svedočenje Seleste Albare koja je imala prilike da vidi velikog pisca onako kako ga niko drugi nije video, svedočenje koje dolazi iz srca i katkad je zaslepljeno bezgraničnim divljenjem koje je osećala prema svom slavnom gospodaru, a koje nije bilo lišeno zdravorazumskog odnosa prema životu, može se možda u nekim stvarima podvrći sumnji. Ali ono svakako otkriva Prustove karakterne crte i zanimljive i neobične pojedinosti iz njegovog života, opovrgavajući neka uvrežena mišljenja, kao što je ono da se Prust na samom kraju poslužio ličnim suočenjem sa smrću da bi dopunio opis Bergotove agonije ili ono o njegovim poslednjim rečima: „Posrtala sam od iscrpljenosti i bola, ali nisam mogla da verujem, otišao je tako dostojanstveno, bez ijednog drhtaja, bez ijednog daha, čak mu se u očima nije ni videlo da su ga duša i životni plamen napustili. Poslednje reči bile su mu, dakle, ona dva dijaloga s bratom. Nijednom nije rekao: 'Mama!', kako se pričalo (verovatno opet zbog većeg književnog ugođaja).“

Među brojnim do sada napisanim knjigama o Prustu, ovo delo pred nama oživljava velikog pisca u nekim možda manje poznatim, ali autentičnim pojedinostima, kako podvlači i sam priređivač, Žorž Belmon, u svom uvodnom tekstu.

Ovakva knjiga zahtevala je prevodioca koji, pored dobrog poznavanja francuskog i srpskog jezika, što je inače nužni uslov svakog pristupanja prevođenju, poseduje i sposobnost da uđe u naizgled jednostavan, a implicitno složeni svet ove knjige, u kome se sa jednostavnošću, neposrednošću i iskrenošću svedokinje koja ne pripada intelektualnim krugovima ali ima razvijen dar zapažanja i uzdržanost osobe koja se iskreno divi velikom piscu iako ne prihvata njegove nastranosti, prepliće beskrajna osetljivost i istančanost predmeta toga divljenja, opsednutog jednom jedinom mišlju, da završi svoje veliko delo. Jelena Mijatović se u taj svet uključila sa mladalačkim entuzijazmom i sačinila prevod koji u isto vreme verno prenosi ono što knjiga izražava i odgovara duhu srpskog jezika. Stoga joj žiri jednoglasno i sa zadovoljstvom dodeljuje nagradu „Branko Jelić“ za najbolji prevod u 2016. godini, u kategoriji „Prva ogledanja“, nagradu koja mladog prevodioca treba da podstakne da nastavi sa svojim dragocnim ali i mukotrpnim poslom i da dalje radi na svome usavršavanju u tome poslu.

Jelena Novaković

POHVALA G-ĐI ANI MORALIC ZA PREVOD POEZIJE ŽAKA RUBOA

Početni stihovi Leo Fereove šansone *Poètes*

Ce sont des drôles de types qui vivent de leur plumes

Ou qui ne vivent pas – c'est selon la saison

u privremenom prevodu glasili bi: *Čudne su to čove – što žive od pera,/*

Ili čak ne žive – zavisno od doba... A skroz posrbljeno: Čudne su to čove što žive i bez love!

Šta je OuLiPo

Ouvroir de Litterature Potentielle – Radilnica moguće književnosti

Slik je predak koji je stihu zaveštao strog poredak. Otkad je poezija rešila da ga se reši, proza vrebala iz prikrajka da se samozvano proglasi poezijom. Brižni da sloboda ne skonča u zabranu proze, pesnici ULIPO kruga zamenjuju odsutni slik međama koje svaki od njih nameće svojevolumino samome sebi.

Pripadnik pokreta ULIPO i matematičar – dakle, dvočudan čova – **Žak Rubo**, odan brojkama, razuđuje svaku pesmu zbirke *Nešto crno* u devet izdeljaka, slobodnih unutar sebe da budu jednoredni stih ili čitav odlomak koji ne nalikuje klasičnoj strofi.

Poezija je

„ torba puna nevidljivih suvenira.“

Nešto crno je nešto lično, uspomensko. *Nešto crno* je tugovanka. Nad preminulom suprugom, kroz isečke zajedničkih priključenja i potresne slike nje na odru. Rubo se obraća njoj, pokajnički, i svima nama, ispovednički. Priziva neiskazivo. *Nešto crno* je čas rasejano čas zadihano kazivanje. U grcajima i smirajima.

Čudne čove, podseća Fere, „vode trgov reči/da svež zrak udahnu“. *Nešto crno* je moralo van, iz utrobe na vazduh, na svetlost, kako rastuženika ne bi uponorilo. Iskrenost izlivena u *Nešto crno* donosi Rubou 1986. **Prix France Culture**.

A Poezija je i

„odjek što zove senku da zaigraju.“

Na primeru dveju reči iz naslova u izvorniku i prevodu: Francusko **NOIR** ima dubinu odjeka, ali krajnjim R uvlači u vrtlog ugašenog sazvučja. Srpsko **CRNO** se prvim, reskim slogom propne, a drugim klone. Oba prideva, odslušana, sažimaju u sebi *potvrdno* i *odrečno* – i odjek i senku.

Poezija je još i

„uspostavljanje metafizičke veze između belih leptirovih krila i komadića ljubavnih pisama“.

Ukoliko ULIPO pesme samo slušate, lišeni ste onoga što samo čitalac može da vidi, doživi i dozna – odabranog rama za predstavljanje pounutrenih poriva.

Koje to osobitosti donosi ***Nešto crno?***

Beline – velike, duge. Usporenja. Nedoumice. Beline koje bi da razagnaju crnilo.

Rečenice isprekidane tačkama na delove. Samo prvo slovo pasusa veliko – u znak poštovanja početku stiha. Tačke, krhke ustave koje stihiju pomešanih osećanja preobraćaju u šuštavu tišinu.

Mestimično čak – tačke same za sebe, usred velikih belina – „lelujave“ orahove ljuske na pučini – sprečavaju potonuće u otužnu kukavnost. O njih se oko spotiče, kao o vrhove nedokučivog, preplavljenog, zauvek potopljenog, ništavilu prepuštenog. Ili pak – na časak – na njima počine.

Poezija je, najzad, i

„kinetički raspored statičnih slogova.“

Od ritma se grezne u zanos, ponekad do izbezumljenja. To najbolje znaju šamani i rokeri. U svom crnom pevanju Rubo uzmiče od ritma. Nije mu do poezije, ali se ne može odreći gustog poetskog zapisa, koji nastaje sporo i čita se lagano, poput psalmova.

Evo dela pesme koja je nastajala dve godine (***1983: januar. 1985: juni***)

„Ritmičko ustrojstvo reči me užasava.

„Ne uspevam da otvorim nijednu knjigu koja sadrži poeziju.

„Večernje sate treba ukinuti.

„Kad se probudim, mrak je uvek.

„U stotinama crnih jutara, našao sam pribežište.

„Čitam bezopasnu prozu.

„Prostorije su ostale kao što su bile: stolice, zidovi, prozorski kapci, odeća, vrata.

„Zatvaram vrata kao da tišina...

„Svetlost mi premašuje uši.

A Prevodilac poezije je

„...takoreći iskušenik i prestupnik u isto vreme“

veli Milovan Danojlić. Takav, on ne može bez uživljavanja u čuvstva svojih izabranika. Njegov se zanos nije od uživanja u poistovećenju sa nervom izvornika do očajanja što su neke dragocenosti neprenosive preko granice – jezička carina, surovija od svake cenzure, zna da napeto jedro pretvori u viseću krp.

Gospođa Ana Moralić se, verujemo, u svom prevodu Ruboa suočila sa svim ovde pominjanim stanjima Poezije. Uspela je da igru odjeka i senke prenese preko granične rampe u domaću sredinu i potvrdila da je snevačima sveta prevod svevažeca putovnica.

Ali, mesto danas ostavljeno poeziji sve više liči na samicu. Ko danas kaže **«le palais»**, misli najpre na **palatu**, a ne na **nepce**. A kad pomene nepce, ne misli na *nebesa glasa*, nego na sladokusački ugođaj: đuveč je preči nego reč (**les mets devancent les mots**). Klinički poučak da se ne govori punih usta zabranio je poetskom verbu pristup bogatoj trpezi.

Danas, kad su zapostavljeni oni za koje Leo Fere veli da „omataju trake oko azbuke“ i „Kroč kroza stravu s glavom na ostrvlju/Do kojeg ne sežu duše glavoseča“; danas, kad živimo zlosutne stihove Al Mundžanabija „Svugde su pesnici ismevani,/svugde se slava ukazuje/sablji“, danas, gospođa Ana Moralić nije samo prevoditeljka ove zbirke. Ona je, zajedno sa Izdavačem **Treći trg**, srčana braniteljka izbeglice zvane Poezija.

Ž. Kara-Pešić

Događaji u Prevodilačkom Salonu

U periodu između dva Biltena družili smo se na još dva veoma uspešna prevodilačka salona. Osamnaestog maja u prostorijama Udruženja, u okviru novog ciklusa **Prevodilačkih salona**, predstavljen je još jedan značajan prevod. Ovoga puta u pitanju je prevod knjige **Rimska književnost od rane republike do Avgusta** **Đan Bjado Kontea**, koju je u prevodu **Nine Gugleta, Ivane Tomić i Irine Vujičić** objavila izdavačka kuća Arete iz Beograda. O značaju ovog prevoda kao treće istorije rimske književnosti dostupne čitaocima na srpskom jeziku, kao i o poteškoćama sa kojima su se susrele u radu na ovoj knjizi, sa moderatorom Dejanom Acovićem razgovarale su Ivana Tomić i Irina Vujičić.

Nakon letnjeg predaha, 21. septembra, na dan kada u njegovoj postojbini počinje proleće, Salon je započeo ovogodišnju jesenju sezonu predstavljanjem argentinskog pravnika, filozofa i pisca **Masedonija Fernandes** (1874-1952), čije je delo **Muzej romana o Večitoj** krajem prošle godine objavljen na srpski u prevodu **Silvije Monros Stojaković** u podgoričkoj izdavačkoj kući ARTO .

Roman pod neobičnim naslovom u celini je objavljen posle autorove smrti, jer ga je autor pisao sve do svoje smrti, a pisao ga je četvrt veka, i za to vreme je živeo za taj roman ili, tačnije, živeo ga je, a takvom pisanju se bez ostatka posvetio do granice isposništva kad mu je supruga preminula dvadeset pet godina ranije. No, i pre objavljivanja ovog teže prohodnog a beskrajno duhovitog dela kojeg znalci upoređuju i sa **Tristamom Šendijem Lorensa Sterna** i sa **Fatalistom Žakom Denija Didroa**, drugi pisci u Argentini već su tačno znali da su povlašćeni i kad se pobožno nađu u dragocenom društvu tako predanog poslenika književnosti; tako nepotkupljivog proznog, ali i pesničkog pisca; tako nadmoćnog a skromnog čoveka. Utoliko, Borhes ga je smatrao svojim duhovnim mentorom, a Kortasar ga izričito pominje kao stvaraoca koji, rušeći jezička i logička pravila, u stvari otvara nove vidike u književnosti i ujedno potvrđuje autonomiju umetničkog čina.

O autoru i delu koje je nezaobilazno u svakoj iole kulturnoj sredini, kao i o nekim pretežno esnafskim pitanjima, kao što je, na primer, objavljivanje srpskih prevoda izvan granica naše zemlje, sa prevoditeljkom ovog dela, **Silvijom Monros Stojaković**, razgovarala je **Danijela Pejčić**.

**POZIVAMO VAS NA SVEČANU DODELU NAGRADE „MILOŠ ĐURIĆ“,
7. DECEMBRA U 18 ČASOVA U PROSTORIJAMA UKPS, FRANCUSKA 7.**